

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

АЛІШОВ ГАМІД НАДІР-ОГЛИ

УДК 338. 330:342

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ
КОМПАНІЙ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
(на прикладі виробництва продуктів харчування)**

Спеціальність 08.00.03 – Економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ

- Науковий керівник:** доктор економічних наук, професор
Єрмошенко Микола Миколайович
Заслужений діяч науки і техніки України
ВНЗ «Національна академія управління»
завідувач кафедри маркетингу, економіки, управління та адміністрування
- Офіційні опоненти:** доктор економічних наук, доцент
Корнєєв Максим Валерійович,
Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)
професор кафедри міжнародних економічних відносин,
регіональних студій та туризму
- доктор економічних наук, професор
Сагайдак Михайло Петрович
Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана (м.Київ)
професор кафедри економіки та підприємництва

Захист відбудеться «27» червня 2019 р. о 13.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.889.01 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий «27» травня 2019 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М.В.Штань

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Процеси глобалізації й лібералізації міжнародного руху капіталів та державне регулювання ускладнюють діяльність транснаціональних компаній, що суттєво впливає на процеси розвитку національних економік. В Україні невизначеність зовнішнього середовища, кризові явища, недостатній розвиток ринкової інфраструктури, волатильність валютного курсу та процентних ставок, зниження купівельної спроможності споживачів, зміна транснаціональних кредитних рейтингів актуалізують питання розробки заходів регуляторної політики щодо діяльності транснаціональних компаній в Україні.

Для вирішення вищезазначених питань необхідно розробити підходи, які б давали чіткі орієнтири щодо вдосконалення регуляторної політики стосовно діяльності транснаціональних компаній та враховуючи досвід розвинутих країн, давали змогу реалізувати державний підхід до регулювання цими процесами.

Відтак, вагома роль транснаціональних компаній у процесі розвитку національних економік, необхідність обґрунтування раціонального інструментарію державного контролю за діяльністю транснаціональних компаній, значимість розроблення нових заходів щодо регулювання діяльністю транснаціональних компаній визначають актуальність вирішення цих завдань.

Базою для сучасних наукових досліджень регуляторного впливу держави на економічний розвиток як економіки в цілому, так і окремих її складових є наукові праці класиків світової науки: П.Баклі, Дж. Гільдера, Д.Грейсона, У.Ендгаля, І. Канта, Дж.Кейнса, М.Кесона, Л.Ліндберга, Дж.Макмануса, К.Маркса, М. Мексона, А.Сміта, С. Хаймер, актуальність досліджень яких не втрачається і понині.

Питання державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній різнобічно досліджували українські і зарубіжні вчені: Т. Азарова, Н. Болгарова, Є. Васюк, А. Джалілов, О. Довгаль, Г. Дурицька, М.Єрмошенко, О. Зелінська, Л. Киришун, І. Кормакова, І. Кохан, В. Левківський, В.С.Лук'янов, І. Ночвіна, Б. Оксентюк, Н. Паламарчук, М. Прохорова, О. Радченко І. Штулер та інші. Теоретичні аспекти державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в Україні та в зарубіжних країнах досліджують В. Захарченко, О. Зелінська, О. Сич, А. Соколовська та інші.

Особливості національного та зарубіжного ринків продуктів харчування аналізують: Ю.Білик, О.Варченко, В.Галушко, А.Гордеева, М.Диха, М.Корнеєв, С. П'ясецька-Устич, М. Сичевський, І. Кормакова, І. Кохан, П. Круш, І. Кукса, Д. Лукьяненко, М. Сагайдак та інші.

Незважаючи на вагомі теоретичні напрацювання науковців з проблем діяльності та розвитку транснаціональних компаній, подальших досліджень потребують питання вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування. Недостатньо дослідженими залишаються питання податкового регулювання діяльністю транснаціональних компаній.

Вищезазначене обумовило вибір теми наукового дослідження, окреслило його об'єкт і предмет, визначило мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація підготовлена відповідно до плану науково-дослідних робіт вищого навчального закладу «Національна академія управління» і є частиною теми: «Інноваційно -

інвестиційні чинники сталого соціально-економічного розвитку» (№ державної реєстрації 0116U003934), у межах якої автором розроблено концепцію вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в процесі розвитку національного господарства, які виробляють продукти харчування. Особистий внесок автора полягає у ґрунтовному дослідженні теорії та практики діяльності транснаціональних компаній. Запропоновано нові заходи щодо удосконалення регуляторної політики діяльністю транснаціональних компаній в Україні.

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в Україні.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких задач теоретичного та прикладного характеру:

- дослідити зміст та основні риси транснаціональних компаній, а також визначити їх роль у процесі розвитку національної економіки;
- визначити чинники розвитку транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування;
- розглянути державне регулювання діяльністю транснаціональних компаній у зарубіжних країнах;
- описати особливості національного та зарубіжних ринків продуктів харчування;
- дослідити сучасні тенденції діяльності транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування України;
- встановити загрози для функціонування транснаціональних компаній в Україні;
- розробити і обґрунтувати концепцію вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній з метою розвитку національної економіки;
- визначити напрями вдосконалення законодавства, що стосується діяльності транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування України;
- розробити напрями та інструменти впливу податкового регулювання на діяльність транснаціональних компаній.

Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин, які виникають в діяльності транснаціональних компаній, що оперують на ринку продуктів харчування України.

Предметом дослідження є державне регулювання діяльністю транснаціональних компаній в процесі розвитку національного господарства на прикладі виробництва продуктів харчування.

Методи дослідження. Досягнення мети дисертаційної роботи базується на використанні загальнонаукових методів пізнання, а саме: *аналітичного, синтетичного, діалектичного, історичного методів* – при дослідженні сутності діяльності транснаціональних та міжнародних компаній; *спеціальних прийомів та методів аналітичних досліджень* – при оцінюванні впливу діяльності транснаціональних компаній на розвиток національних економік. Методика дослідження також ґрунтується на *спостереженні, вимірюванні та характеристиці* об'єктивних економічних явищ з подальшим аналізом отриманих результатів за допомогою *математичних і статистичних методів, методів структурного аналізу*

і прогнозування, розробкою та практичною реалізацією сформованих методик, теоретичним узагальненням виявлених тенденцій та закономірностей.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, ЄС, офіційні статистичні дані Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Державної служби статистики України, міжнародних організацій, інформаційно-аналітичних та рейтингових агентств. У ході дослідження було використано консолідовану фінансову звітність транснаціональних компаній, монографії, публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені дослідженню діяльності транснаціональних компаній, інформація мережі Internet; результати власних наукових та емпіричних досліджень автора. Статистичну інформацію оброблено за допомогою сучасних програмно-технічних засобів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення заходів регуляторної політики держави стосовно діяльності транснаціональних компаній. Найбільш вагомими результатами, які характеризують наукову новизну проведеного дослідження, полягають у такому:

вперше:

- розроблено концепцію вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в процесі розвитку національної економіки і обґрунтовано, що цей розвиток залежить від результатів діяльності та інноваційного розвитку транснаціональних компаній, діяльність котрих, в свою чергу, потребує державної підтримки. Це дозволяє ранжувати пріоритети та встановлювати чіткі орієнтири для держави стосовно підтримки інноваційної діяльності транснаціональних компаній, що оперують на ринку продуктів харчування України на макро- та мікрорівнях;

- розроблено механізм державного регулювання створенням компаній, які в перспективі стануть регіональними, а згодом і міжнародними компаніями; механізм включає елементи, принципи та завдання державного регулювання створенням та розвитком українських транснаціональних компаній. Даний підхід сприятиме стабільному та неперервному процесу відтворення і досягнення росту економічної ефективності на макрорівні та міжнародної конкурентоспроможності українських компаній;

удосконалено:

- зміст державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній, який включає упорядкований набір інститутів (формальних й неформальних норм і правил), що створюють матрицю економічної поведінки або механізм, який являє собою сукупність дій одних працівників, спрямовану на поведінку інших, примушуючи останніх дотримуватися певного типу поведінки та мають своїм результатом достатньо стійку соціальну структуру або організацію;

- інструментарій податкового регулювання діяльністю транснаціональних компаній за рахунок: 1) запровадження податкових канікул; 2) застосування знижених податкових ставок. Впровадження цих інструментів сприятиме активізації діяльності транснаціональних компаній на зарубіжних та національному ринках продуктів харчування;

– підходи, що забезпечують інтеграцію України до світового господарства та одночасно є елементами державної підтримки створення українських компаній, які будуть конкурентоспроможними на транснаціональних ринках і з часом отримують статус транснаціональних компаній. В результаті такої підтримки держава створить умови для нарощування українського експорту та отримання доступу до ресурсів іноземних держав, покращить імідж країни в економічній сфері.

дістали подальшого розвитку:

– напрями вдосконалення законодавства, що стосуються діяльності транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування України. Зокрема, запропоновано забезпечити підтримку інноваційного розвитку; визначення пріоритетів структурних перетворень; технологічне і технічне забезпечення; структурування відносин власності і формування сучасних організаційно-правових структур на ринку продуктів харчування; стимулювання фінансово-промислової інтеграції; стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу; розвиток інформаційної сфери як основи ефективності інноваційної політики; здійснення адміністративної реформи і підготовка кадрів;

– система чинників розвитку транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування. Для вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в Україні запропоновано враховувати поточне значення та динаміку таких макроекономічних індикаторів: валовий внутрішній продукт, динаміка та структура прямих іноземних інвестицій в економіку України та в агропромисловий комплекс зокрема; доходи та витрати населення, частка витрат домогосподарств на продукти харчування; індекси цін на продукти харчування. Виявлені чинники є кількісними і можуть регулюватися державою за допомогою прямих та непрямих методів; економічних та адміністративних методів державного регулювання. Запропонований підхід спрямований на передбачення та запобігання загроз для функціонування транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування в Україні;

– уточнення сутності поняття «податкове регулювання діяльністю транснаціональних компаній»; до них відносяться заходи впливу на економіку та соціальні процеси через зміну податків, податкових ставок, податкових пільг, зниження чи підвищення загального рівня оподаткування тощо. В цілому мета податкового регулювання полягає у забезпеченні державної підтримки транснаціональних компаній, які працюють на ринку продуктів харчування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх використання дає змогу системно підійти до процесу вдосконалення діяльності транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування, комплексно оцінити вплив державних заходів на діяльність транснаціональних компаній, а через них і на стан економіки країни.

Одержані в дисертації наукові результати, концептуальні положення та науково-методичні підходи знайшли практичне застосування в діяльності державних установ, організацій і підприємств, що підтверджується відповідними документами:

- Комітетом Верховної Ради України з питань економічної політики - запропоновані у дисертаційній роботі напрями вдосконалення законодавства представлені та можуть бути враховані при підготовці проектів з питань державної економічної політики та законодавчого забезпечення засад державного

прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України (довідка №04-16/18-99 від 27.02.2019р.);

- Департаментом економічного розвитку та регіональної політики Миколаївської обласної державної адміністрації - запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в Україні, підходи до державної підтримки створення українських конкурентоспроможних на міжнародних ринках компаній взято до уваги та будуть використано при розробці Стратегії регіонального розвитку Миколаївської області на період 2021-2027 роки (довідка №233.9-01.01-14 від 11.03.2019);

- PEPSICO (ТОВ «САНДОРА», ПАТ «Вімм-Білль-Данн Україна») - основні висновки будуть проаналізовані та використані в роботі комітетів Європейської бізнес-асоціації, Американської торговельної палати, інших галузевих об'єднань і спілок, у діяльності яких компанія приймає активну участь з метою підготовки пропозицій індустрії для урядових структур задля вдосконалення законодавства і нормативних актів та покращення інвестиційного клімату (довідка від 19.03.2018);

- ГО «Міжнародна академія інформатики» - наведені положення дають змогу системно підійти до процесу вдосконалення діяльності транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування, комплексно оцінити вплив державних заходів на діяльність транснаціональних компаній, а через них і на стан економіки країни (довідка № 2618-01/11 від 12.01.2018).

Матеріали дисертаційної роботи також використані у навчальному процесі ВНЗ "Національна академія управління" при підготовці навчально-методичних матеріалів та викладанні дисциплін "Національна економіка", "Інвестування", "Державне регулювання економіки", "Глобальна економіка", "Стратегічне управління", "Міжнародні фінанси", "Міжнародний менеджмент" (акт впровадження від 15.01.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібно виконаною кваліфікаційною працею. У дисертації використані лише ті ідеї та положення, що є результатом власних досліджень автора. Сформульовані в роботі наукові результати, висновки, рекомендації та пропозиції належать особисто автору і є його науковим здобутком.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційної роботи, що містять наукову новизну, оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема: “Проблеми науково-технічного та правового забезпечення кібербезпеки у сучасному світі” (30 березня – 1 квітня 2016р., м. Харків); “Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни” (8-9 квітня 2016 р., м. Запоріжжя); “Юриспруденція та проблеми інформаційного суспільства” (25-27 травня 2016 р., м.Надвірна – м.Яремче); “Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи” (4-8 липня 2016 р., м. Київ – оз.Світязь); “Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи” (3-7 липня 2017 р., м. Київ – оз.Світязь).

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи опубліковані в 11 наукових працях, з них: 6 статей у наукових фахових виданнях України (в т.ч. 4 статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних

баз) та 5 публікацій – у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій та семінарів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 165 сторінок комп'ютерного тексту. Матеріали дисертації містять 14 рисунків, 20 таблиць та 8 додатків. Список використаних джерел містить 114 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, сформульовано мету й завдання дослідження, його об'єкт та предмет, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, відображено відомості щодо апробації та публікації результатів дослідження.

У першому розділі роботи «**Теоретичні аспекти державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в Україні**» досліджено зміст та основні риси транснаціональних компаній (ТНК), а також визначено їх роль у процесі розвитку національної економіки. Розкрито чинники розвитку транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування та розглянуто державне регулювання діяльністю транснаціональних компаній у зарубіжних країнах.

Встановлено, що основним принципом діяльності ТНК є здійснення прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції транснаціональних корпорацій грають найважливішу роль в об'єднанні багатьох національних економік і створенні інтегрованої інтернаціональної виробничої системи - виробничого ядра світової економіки, що глобалізується. На ТНК припадає основна частина прямих іноземних інвестицій: вони контролюють до 50 % промислового виробництва у світі; провадять понад 70% операцій світової торгівлі, з них 40 % – усередині ТНК. Політика капіталовкладень ТНК напряму пов'язана з аналізом ефективності інвестиційних проектів, насамперед з показником чистої дисконтованої вартості, що визначається за класичною формулою:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+i)^t}, \quad (1)$$

де B_t – сумарні вигоди або доходи проекту у році t ; C_t – сума інвестицій у рік t ; i – норма дисконту; n – життєвий цикл проекту (горизонт обчислення)

Але ця формула не враховує ризики, що їх може понести ТНК при виході на нові ринки. Наступна формула розраховує чисту дисконтовану вартість з урахуванням ризиків:

$$NPV = \sum_{i=1}^n \frac{PQ_i(1-t) - C_i(1-t) + tD_i}{(1+k)^i} - I, \quad (2)$$

де P – ціна одиниці продукції; Q_i – кількість продажів одиниць продукції за період i ; t – ставка податку на прибуток; C_i – собівартість продукції в періоді i за виключенням амортизації; D_i – амортизація за період i ; I – капітальні інвестиції в продукт; k – очікувана норма повернення інвестицій, скоректована на ризик; n – життєвий цикл проекту (горизонт обчислення)

Також принципами діяльності ТНК є: використання різних форм міжнародного поділу праці; передача та використання передових технологій у рамках замкнутої корпоративної структури; внутрішньо корпоративна торгівля; глобальний підхід до управління.

Транснаціональні компанії в умовах ринку самостійно вибирають напрями діяльності, формують стратегічні плани та приймають відповідні рішення. Низка таких компаній оперують на ринках продуктів харчування і тим самим впливають на досягнення корпоративних цілей та глобальних цілей сталого розвитку, зокрема, отримання прибутку, виробництво та реалізація продуктів харчування для розв'язання продовольчих проблем, турбота про співробітників, вирішення екологічних проблем.

Чинники розвитку транснаціональних компанії згруповано у дві групи: зовнішні та внутрішні. Найбільш вагомим зовнішнім чинником є незворотні процеси глобалізації, а провідними внутрішніми чинниками розвитку транснаціональних компаній є доступ до різних ресурсів та фінансове забезпечення їх діяльності.

Враховуючи необхідність фінансування усіх видів діяльності ТНК, охарактеризовано сфери формування, механізми та інструменти мобілізації внутрішніх та зовнішніх фінансових ресурсів; визначено переваги та недоліки їх використання.

Діяльність транснаціональних компаній на ринках продуктів харчування передбачає врахування таких тенденцій як уповільнення темпів зростання галузі; інтенсивна боротьба за частку ринку між виробниками; зміна форматів роздрібно торгівлі (збільшення частки мережевої роздрібно торгівлі); прискорення темпів зростання, впровадження новинок при скороченні життєвого циклу товарів.

Доведено, що державне регулювання діяльністю транснаціональних компаній є передумовою економічного зростання національних економік та їх сталого розвитку. Причинами державного регулювання є: потреба захищати компанії одну від одної, запобігати і припиняти виникнення випадків недобросовісної конкуренції; необхідність захищати споживачів від недобросовісної ділової практики; необхідність захисту інтересів суспільства. Відтак, усі зарубіжні країни здійснюють державне регулювання діяльністю транснаціональних компаній; постійно вдосконалюють економічні та адміністративні методи впливу держави на бізнес, розробляють стратегії дерегулювання підприємництва.

ТНК відіграють вирішальну роль у глобалізаційних процесах; деякі з них мають значну економічну та політичну вагу і тому є більш впливовими, ніж деякі держави. Політика розвинених країн відносно транснаціональних компаній полягає не в обмеженні їх росту, а у використанні переваг, завдяки яким формується конкурентоспроможність країни. Особливо це актуально для високотехнологічних галузей економіки та ринку продуктів харчування.

У другому розділі **«Аналіз діяльності транснаціональних компаній, що оперують на ринку України та їх впливу на макроекономічні показники держави»** - проаналізовано особливості національного та зарубіжних ринків продуктів харчування, досліджено сучасні тенденції діяльності транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування України та окреслені загрози для функціонування транснаціональних компаній в Україні.

Сьогодні міжнародне виробництво охоплює майже всі країни світу і характеризується різними видами економічної діяльності, а рушійною силою системи міжнародного виробництва є транснаціональні (міжнародні) компанії, які відіграють провідну роль в інтернаціоналізації виробництва, розширенні і поглибленні виробничих зв'язків між підприємствами різних країн. Розвиток харчової промисловості та ринків продуктів харчування є передумовою досягнення продовольчої безпеки. Сьогодні Україна зайняла 63-є місце з 58,5 балами в Глобальному індексі продовольчої безпеки (табл. 1), що аналізує показники 113 країн. Цей Індекс з 2012 р. розглядає ключові фактори, пов'язані з такими показниками як фінансова та фізична доступність продовольства, а також його якість і безпеку. У 2018 р. перше місце в рейтингу посів Сінгапур, набравши 85,9 бали.

Таблиця 1

Глобальний індекс продовольчої безпеки 2012-2018 рр.

Рейтинг	Країна	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Зміна за 7 років
1	Сінгапур	83,2	0	1,1	0,1	1,0	-0,4	0,9	+2,7
2	Ірландія	82,6	-0,5	0,6	1,2	3,2	-0,4	-1,2	+2,9
3	Велика Британія	79,1	0,3	0,5	0,8	3,6	0,1	0,6	+5,9
=3	Сполучені Штати	85,6	-0,4	0,3	-0,9	0,9	-0,6	0,1	-0,6
5	Нідерланди	83,4	-0,3	0,5	-0,1	0,5	-0,9	1,6	+1,3
6	Австралія	82,1	-0,6	-0,4	1,9	0,8	-0,3	0,2	+1,6
7	Швейцарія	82,6	-0,9	1,1	0,3	0,8	-1,0	0,6	+0,9
8	Фінляндія	80,2	-0,1	-0,8	-0,7	1,8	0,9	2,0	+3,1
9	Канада	82,8	-1,2	0,4	0,7	0,5	-0,7	0,7	+0,4
10	Франція	83,9	-0,5	-1,3	0,4	0,9	-0,9	0,4	-1,0
26	Польща	73,4	-1,1	0,8	0,9	0,1	0,1	1,2	+2,0
42	Росія	67,4	-1,0	-1,0	0,6	0,8	-0,6	0,8	-0,4
44	Білорусь	62,5	-0,7	-0,2	0,9	1,0	-0,7	2,9	+3,2
63	Україна	58,5	-0,1	-0,8	-2,1	0,7	2,3	1,8	-2,8

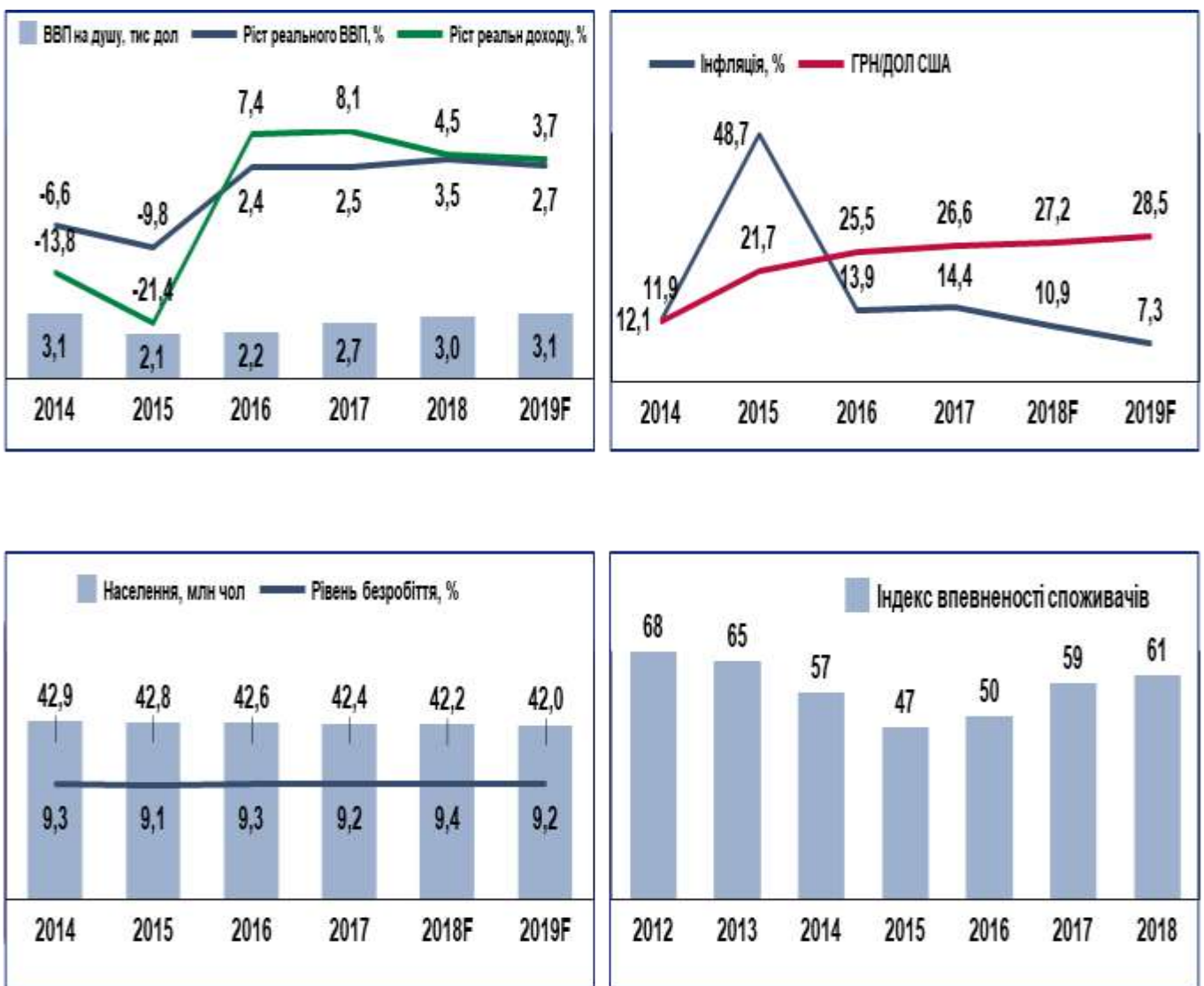
Джерело: побудовано автором за даними «The Economist»

В Україні є сприятливі умови для забезпечення продовольчої безпеки та низький рівень втрат продовольства. До основних проблем слід віднести низький обсяг державних витрат на наукові дослідження в сфері сільського господарства і рівень ВВП на душу населення, вдвічі менший, ніж середньосвітовий показник. Визначено ключові показники, що обумовлюють невисокий рейтинг України у Глобальному індексі продовольчої безпеки як ознаку недостатньої розвиненості ринку продуктів харчування в Україні.

Виявлено низку особливостей національного ринку продуктів харчування (які водночас є загрозами досягнення продовольчої безпеки), зокрема: показники витрат на продовольство від середнього доходу на сім'ю; обмежений доступ виробників до кредитних ресурсів; політичні та соціальні ризики; низький рівень державних витрат на наукові дослідження і розробки в галузі сільського господарства; недостатність сільськогосподарської інфраструктури; незадовільний рівень доступності мікроелементів тощо.

Виявлено низку тенденцій діяльності транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування. Це: інноваційна діяльність ТНК, формування регіональних інноваційних кластерів; здійснення прямих іноземних інвестицій; виникнення неакціонерних кооперативних зв'язків; зростання масштабів монополізації; капіталізація транснаціональних компаній; поглиблення внутрішньокорпоративного поділу праці та глибока фрагментація виробничого процесу ТНК та інші.

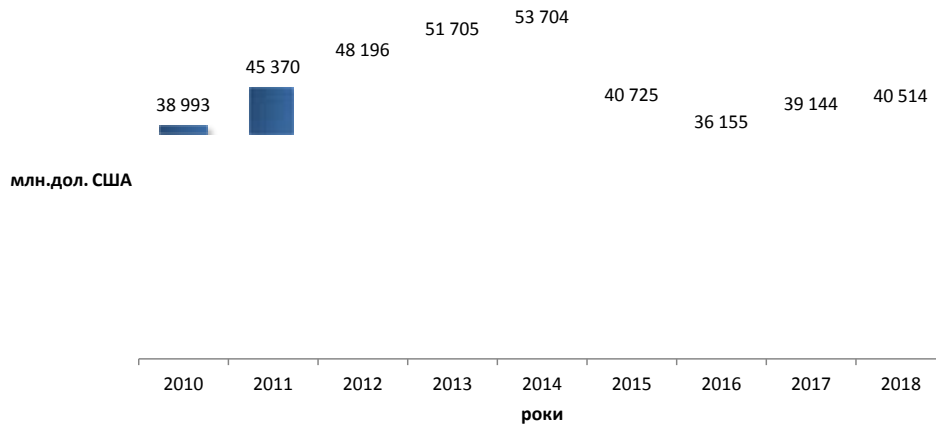
На діяльність та розвиток транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування, впливають численні загрози та можливості. Окремі з них можуть бути виміряні кількісно. Це: макроекономічна стабільність (валовий внутрішній продукт), доходи та витрати населення, індекси цін на продукти харчування, рівень безробіття та населення, індекс впевненості споживачів (рис. 1), динаміка та структура прямих іноземних інвестицій в економіку України (рис. 2).

Рис.1. Ключові макроекономічні показники України

Джерело: побудовано за даними Міжнародного Валютного Фонду 2014 – 2018 років

Враховуючи кількісний характер перерахованих чинників, держава в особі органів управління може впливати на середовище функціонування транснаціональних компаній за допомогою прямих та непрямих методів; економічних та адміністративних методів державного регулювання.

Рис.2. Прямі іноземні інвестиції в Україну протягом 2010-2018 років, млн. дол. США

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України

Також загрозами функціонуванню транснаціональних компаній в Україні є:

- неспроможність судової системи належним чином виконувати свої функції, критична ситуація у сфері незалежності судової системи (123 місце серед 129 країн світу);
- труднощі у спілкуванні з урядовими та приватизаційними органами;
- нестабільне й надмірне регулювання, переобтяженість регуляторними нормами;
- складність податкової системи, суттєве податкове навантаження.
- відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного національного плану дій, недосконалість національного законодавства;
- нестабільність економічної та політичної ситуації;
- високий рівень корупції в усіх сферах господарської діяльності.

Дерегуляція в Україні як простий та ефективний механізм зменшення тиску на бізнес та заохочення до економічного росту передбачає відміну надмірних регуляторних обмежень та неефективних процедур контролю, скасування надлишкового ліцензування, застарілих систем сертифікації, моніторингу, здійснення експертиз та інших обмежень для бізнесу.

Відміну регуляторних обмежень та неефективних процедур слід здійснювати з метою зменшення адміністративного тиску на бізнес та успішної реалізації політики боротьби із корупцією, надання бізнесу можливості сконцентруватися на основній діяльності.

До числа інших заходів, направлених на зменшення ризиків для транснаціональних компаній варто віднести здійснення інституціональних перетворень; удосконалення фінансово-кредитної системи; оптимальне поєднання ринкових регуляторів; посилення державного впливу на всі сфери діяльності, у тому числі на сферу виробництва та збуту продуктів харчування.

Всі ці заходи спрямовані на передбачення та запобігання загроз для функціонування транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування в Україні.

У третьому розділі «**Вдосконалення регуляторної політики діяльності транснаціональних компаній в Україні**» - розроблено і обґрунтовано концепцію вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній з метою розвитку національної економіки. Визначено напрями вдосконалення законодавства, що стосується діяльності транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування України. А також розроблено напрями та інструменти впливу податкового регулювання на діяльність транснаціональних компаній.

Проведений аналіз світової практики свідчить, що забезпечення економічного зростання в сучасних умовах вимагає відповідного інституціонального середовища і механізмів, які будуть сприяти швидкому впровадженню у виробництво новітніх технологій. Відповідно, розвиток національної економіки залежить від результатів діяльності та інноваційного розвитку суб'єктів господарювання, котрі, в свою чергу, потребують державної підтримки. Основною функцією держави є забезпечення сталого розвитку та підвищення рівня життя населення. А тому держава зацікавлена в розвитку всіх суб'єктів і в першу чергу тих, котрі забезпечують інновацій.

Доведено, що створення умов для довгострокового економічного зростання, функціонування та розвитку транснаціональних компаній в Україні вимагає: здійснення підтримки інноваційного розвитку; визначення пріоритетів структурних перетворень; технологічне і технічне забезпечення; структуризація відносин власності і формування сучасних організаційно-правових структур на ринку продуктів харчування; стимулювання фінансово-промислової інтеграції; стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу; розвиток інформаційної сфери як основи ефективності інноваційної політики; здійснення адміністративної реформи і підготовка кадрів.

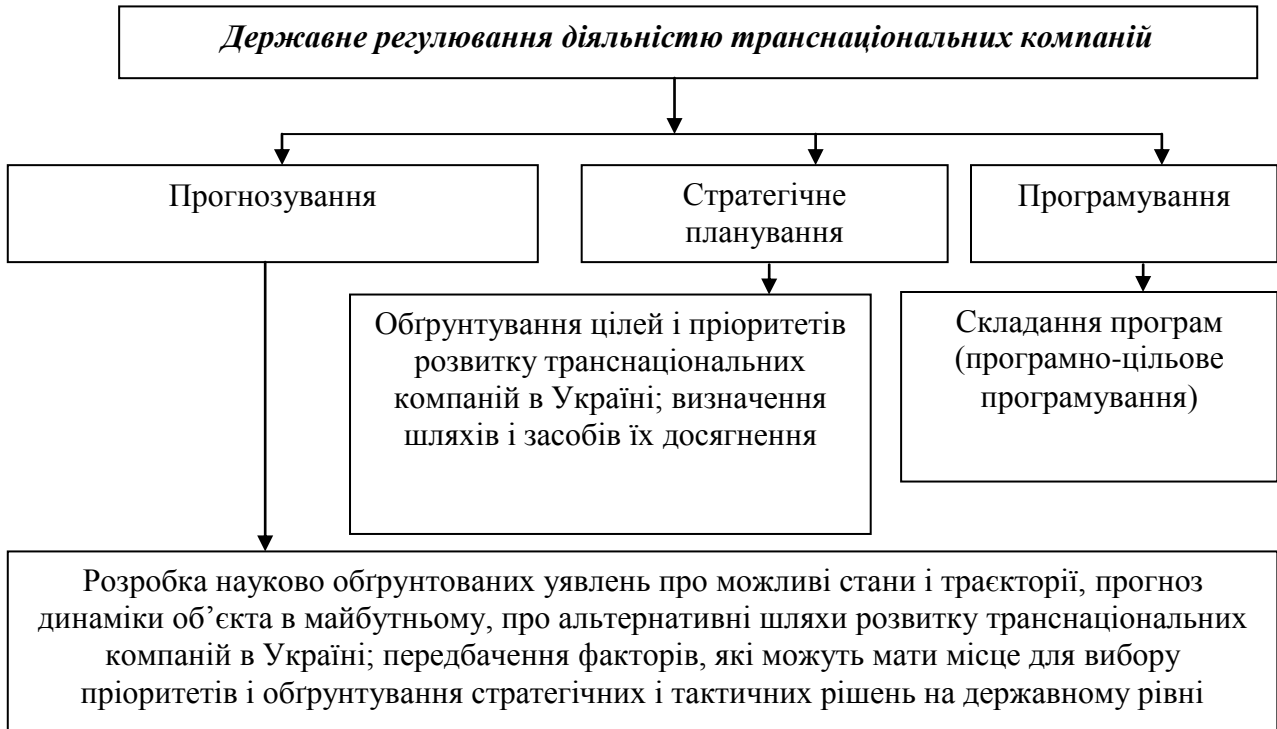
Визначено, що державне регулювання діяльністю транснаціональних компаній – це упорядкований набір інститутів (формальних й неформальних норм і правил), які створюють матрицю економічної поведінки або механізм, який являє собою сукупність дій одних людей, спрямовану на поведінку інших, примушуючи останніх дотримуватися певного типу поведінки, та мають своїм результатом достатньо стійку соціальну структуру або організацію.

Об'єктивна необхідність державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування в Україні зумовлена неспроможністю ринку забезпечувати суспільні потреби та інтереси транснаціональних компаній на внутрішньому ринку.

Доведено, що важливими умовами виконання державою функцій регулювання діяльністю транснаціональних компаній є прогнозування, стратегічне планування і програмування розвитку транснаціональних компаній (рис. 3).

Основною ціллю державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній є забезпечення умов для стабільного, неперервного процесу відтворення і досягнення на цій основі росту економічної ефективності на макrorівні та міжнародної конкурентоспроможності. Вибір моделі державного регулювання має здійснюватися на основі аналізу кількісних та/або якісних характеристик (стан економічного розвитку, стадія економічного розвитку країни, бачення держави

щодо залучення іноземних інвестицій та розвитку суспільства, можливості здійснення державного регулювання).

Рис. 3. Складові державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній

Джерело: розробка автора

Встановлено, що взаємовідносини, що складатимуться між державою та транснаціональними компаніями мають розвиватися в таких основних напрямках: по-перше, шляхом державного регулювання підприємництва за допомогою спеціальних заходів, розроблених у державних програмах підтримки транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування України; по-друге, за допомогою взаємодії держави і підприємництва (економічне співробітництво влади та підприємницьких структур) на основі єдності цілей.

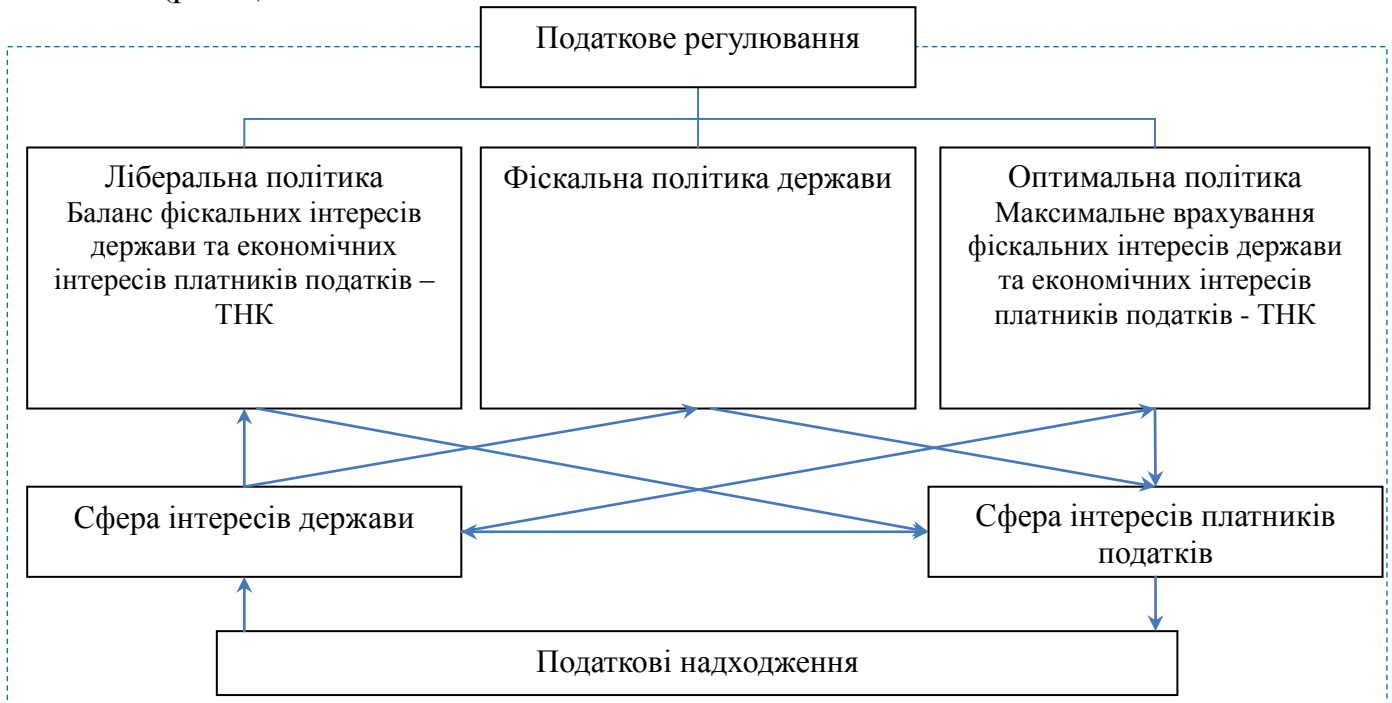
Визначено напрями та задачі вдосконалення законодавства, що стосується діяльності транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування України:

- безумовне додержання норм законодавства щодо здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю транснаціональних компаній;
- усунення необґрунтованих перешкод у реалізації підприємницької ініціативи;
- посилення фінансової та кредитної підтримки розвитку транснаціональних компаній;
- залучення неприбуткових об'єднань підприємців до формування основних засад державної регуляторної політики;
- спрощення дозвільної системи та мінімізацію видів діяльності, що підлягають ліцензуванню;
- удосконалення системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обмежень і зменшення адміністративного контролю у цій сфері;

- усунення технічних бар'єрів для провадження господарської діяльності транснаціональними компаніями;
- удосконалення системи оподаткування;
- удосконалення діяльності органів державної влади з питань розвитку господарської діяльності та регуляторної політики.

Важливим напрямом удосконалення регуляторної підтримки держави відносно ТНК є податкове регулювання. Основними принципами податкового регулювання діяльністю транснаціональних компаній визначено: стимулювання інноваційного розвитку, науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняних товаровиробників на світовий ринок високотехнологічної продукції та підтримка транснаціональних компаній на ринку України; стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності – введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва; обов'язковість впровадження норм щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), визначених на підставі достовірних даних про об'єкти оподаткування за звітний період, та встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства; соціальна справедливість, тобто забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом впровадження економічно обґрунтованого неоподатковуваного мінімуму доходів працівників ТНК та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування працівників компаній, які отримують високі та надвисокі доходи.

Податкове регулювання впливає на баланс інтересів держави та платників податків (рис.4).

Рис.4. Механізм забезпечення балансу інтересів держави і платників податків

Джерело: розроблено автором

Запропоновано також включити транснаціональні компанії, які працюють на ринку продуктів харчування України, до переліку суб'єктів господарювання, котрі

мають право на «податкові канікули», тобто тимчасове звільнення для певних підприємств від оподаткування певним типом податків, або взагалі, звільнення від загального оподаткування.

ВИСНОВКИ

Відповідно до задач дослідження в дисертаційній роботі в узагальненому вигляді результати зводяться до наукового обґрунтування теоретичних положень та розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в Україні.

1. Досліджено зміст та основні риси транснаціональних компаній, а також визначено їх роль у процесі розвитку національної економіки. На основі вивчення різних підходів запропоновано авторське трактування поняття «транснаціональна компанія», зокрема це компанія, котра функціонує у різних країнах і об'єднує в одному організаційному, фінансовому, технологічному режимі процес виробництва продукції, міжнародні трансакції, управління, маркетинг, наукові й технологічні дослідження та інші елементи стратегічної діяльності. Роль транснаціональних компаній у процесі розвитку національної економіки полягає в тому, що такі компанії своєю діяльністю посилюють процес транснаціоналізації світового господарства, мають суттєвий вплив на розвиток транснаціональних економічних відносин.

2. Визначено зовнішні та внутрішні чинники розвитку транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування. До числа зовнішніх чинників віднесено процеси глобалізації, які обумовлені зменшенням національних і регіональних переваг в організації виробництва товарів та послуг; поступовим вирівнюванням потреб і запитів споживачів; можливістю економії на масштабах виробництва за рахунок стандартизації й уніфікації товарів та послуг; використанням переваг світового маркетингу. Провідним внутрішнім чинником розвитку транснаціональних компаній є фінансове забезпечення. В свою чергу, фінансування діяльності транснаціональних компаній відбувається за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел фінансових ресурсів.

3. Розглянуто державне регулювання діяльністю транснаціональних компаній у зарубіжних країнах. Воно здійснюється з метою запобігання виникненню недобросовісної конкуренції; захисту споживачів від агресивної ділової практики бізнесу; захисту інтересів суспільства. Державне регулювання у зарубіжних країнах полягає в наступному: антимонопольне регулювання, забезпечення прийняття управлінських рішень на основі прогнозування та стратегічного планування; стимулювання впровадженню передових технологій, фундаментальної науки та проведення інноваційної політики держави, індикативне довгострокове планування; та інше. На основі вивчення зарубіжного досвіду, визначено основні напрями вдосконалення державного регулювання бізнесу в Україні відповідно до зарубіжного досвіду, зокрема: зміна адміністративних методів державного регулювання на економічні; встановлення (зміна) правил щодо стандартизації різних видів харчової продукції та контролю за якістю продовольства; забезпечення доступу вітчизняних та зарубіжних компаній до дешевих фінансових ресурсів; державне регулювання цін на продукти харчування та правил торгівлі ними.

4. Описано особливості національного та зарубіжних ринків продуктів харчування. Досліджено, що в Україні чинниками розвитку харчової промисловості та ринків продуктів харчування є: сприятливі природно-географічні умови та збереження родючості ґрунтів; потужна сировинна база сільськогосподарської продукції; платоспроможність споживачів та стабільний попит на продовольчі товари на внутрішньому та зовнішньому ринках; дієва судова система та мінімізація корупції; підтримка стабільності економіки; бюджетне фінансування села та аграрного виробництва; інвестиційна діяльність в аграрному секторі та наявність необхідної інвесторам комерційної, юридичної, ринкової інформації. Виявлено, що харчова промисловість України має значний експортний потенціал. Загрозами розвитку харчової промисловості та ринку продуктів харчування в Україні є висока собівартість експортної продукції, низька якість окремих продуктів, економічні та екологічні бар'єри тощо, що перешкоджає інтеграції українських виробників та транснаціональних компаній, створює бар'єри для повноцінного розвитку міжнародного бізнесу в Україні.

5. Досліджено сучасні тенденції діяльності транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування України і виявлено негативний вплив кризи у світовій економіці на діяльності найбільших компаній. Також окреслено найпривабливіші галузі для інвесторів.

6. Встановлено певні загрози для функціонування транснаціональних компаній в Україні, а саме: харчова промисловість використовує імпортовану сировину; недостатність фінансових коштів підприємств; недостатнє використання потенціалу окремих галузей; недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази; несприятлива кон'юнктура зовнішнього ринку; протекціоністські заходи з боку країн-імпортерів; занепад галузевої науки тощо.

7. Розроблено концепцію вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в процесі розвитку національної економіки на прикладі виробництва продуктів харчування. Основними аспектами діяльності якої компаній є: підтримка інноваційного розвитку; визначення пріоритетів структурних перетворень; технологічне і технічне забезпечення; структуризація відносин власності і формування сучасних організаційно-правових структур на ринку продуктів харчування; стимулювання фінансово-промислової інтеграції; стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу; розвиток інформаційної сфери як основи ефективності інноваційної політики; здійснення адміністративної реформи і підготовка кадрів.

8. Визначено, що пріоритетними напрямками вдосконалення державного регулювання господарською діяльністю мають стати: усунення необґрунтованих підстав для здійснення заходів державного нагляду (контролю) за діяльністю транснаціональних компаній; спрощення дозвільної системи та системи ліцензування; залучення неприбуткових об'єднань підприємців до формування основних засад державної регуляторної політики; недопущення політизації діяльності регуляторних органів; удосконалення системи оподаткування; усунення технічних бар'єрів під час здійснення окремих видів господарської діяльності; збільшення фінансово-кредитної підтримки для стимулювання розвитку підприємництва.

9. Розроблено напрями та інструменти впливу податкового регулювання на діяльність транснаціональних компаній, запропоновано основні принципи

податкового регулювання діяльністю транснаціональних компаній: стимулювання інноваційного розвитку, науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняних товаровиробників на світовий ринок високотехнологічної продукції та підтримка транснаціональних компаній на ринку України; стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності – введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва, впровадження принципів обов'язковості та соціальної справедливості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

та виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Алішов Г.Н. Сучасні тенденції діяльності транснаціональних компаній, які оперують на ринку продуктів харчування України // Актуальні проблеми економіки. - 2018. – №1. - С. 4-12. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Directory, EconLit, Cabell's Directories, ABI/Inform by ProQuest].

2. Алішов Г.Н. Вплив угоди про асоціацію з ЄС на діяльність транснаціональних компаній в галузі виробництва продуктів харчування // Актуальні проблеми економіки. - 2017. - №11. – С. 4-11. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Directory, EconLit, Cabell's Directories, ABI/Inform by ProQuest].

3. Алішов Г.Н. Продовольча безпека України та чинники, що формують її рівень // [Електронний ресурс] Економіка та суспільство. – 2017. – Випуск 13. – Режим доступу до журналу: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-13/20-stat-13/1436-alishov-gamid-nadir-ogli> [Фахове видання].

4. Алішов Г.Н. Зарубіжний досвід державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній // Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія». Збірник наукових праць. Луцький НТУ. – Луцьк, 2017. Випуск 14 (56). – С. 5-17. [Фахове видання].

5. Alishov G.N. Ukraine's investment climate and the role of multinational companies in its formation. "Journal of Baku Engineering University". - Baku, Azerbaijan 2017. Volume 1, Number 1. – P. 14 – 20. [міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, EBSCOhost, IET Inspec, DOAJ, SCIRUS, Google Scholar, Genamics, DuraSpace, Eprints, ASOS].

6. Алішов Г.Н. Роль транснаціональних компаній у розвитку національної економіки України // [Електронний ресурс] Ефективна економіка. – 2016. – Випуск 4. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6280> [Фахове видання, міжнародна наукометрична база: Index Copernicus]

Публікації у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій та семінарів:

7. Алішов Г.Н. Особливості державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в процесі розвитку національної економіки// Матеріали XVI-го міжнародного наукового семінару «Сучасні проблеми

інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи». – м.Київ – оз.Світязь, 2017. – С. 73-74.

8. Алішов Г.Н. Роль інформаційних технологій в забезпеченні кібербезпеки державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в економіці України // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми науково-технічного та правового забезпечення кібербезпеки у сучасному світі». - м. Харків, 2016. – С. 3-5.

9. Алішов Г.Н. Роль державного регулювання іноземних інвестицій в економіці України // Матеріали міжнародної науково – практичної конференції «Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни». – м. Запоріжжя, 2016. – С. 12-13.

10. Алішов Г.Н. Правові аспекти державного регулювання іноземних інвестицій в Україні // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Юриспруденція та проблеми інформаційного суспільства». – м. Надвірна – м.Яремче: ЮПС. – 2016. – С.28-31.

11. Алішов Г.Н. Про роль державного регулювання іноземних інвестицій //Матеріали XV-го міжнародного наукового семінару «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи». – м.Київ – оз.Світязь, 2016. – С.317-320.

АНОТАЦІЯ

Алішов Г.Н. Державне регулювання діяльністю транснаціональних компаній в процесі розвитку національної економіки (на прикладі виробництва продуктів харчування). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ, 2019.

Дисертація присвячена науково-теоретичним, методичним і практичним питанням регуляторної політики діяльності транснаціональних компаній в процесі розвитку національної економіки (на прикладі виробництва продуктів харчування).

У процесі дослідження охарактеризовано зміст та основні риси транснаціональних компаній, а також визначено їх роль у процесі розвитку національної економіки. Досліджено ключові аспекти державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в розвинутих країнах світу та надано рекомендації щодо посилення ролі державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в Україні. Розглянуто сучасні тенденції діяльності транснаціональних компаній на ринку продуктів харчування України та встановлено певні загрози для функціонування транснаціональних компаній в країні.

Розроблено концепцію вдосконалення державного регулювання діяльністю транснаціональних компаній в процесі розвитку національної економіки на прикладі виробництва продуктів харчування та визначено пріоритетні напрями. Сформовано напрями та інструменти впливу податкового регулювання на діяльність транснаціональних компаній, запропоновано основні принципи податкового регулювання діяльністю транснаціональних компаній.

Ключові слова: транснаціональні компанії, міжнародні компанії, державне регулювання, інвестиції, інноваційна діяльність, національна економіка, ринок продуктів харчування.

АННОТАЦИЯ

Алишов Г.Н. Государственное регулирование деятельности транснациональных компаний в процессе развития национальной экономики (на примере производства продуктов питания) – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – ВУЗ «Национальная академия управления», г. Киев, 2019.

Диссертация посвящена научно-теоретическим, методическим и практическим вопросам регуляторной политики деятельности международных компаний в процессе развития национальной экономики (на примере производства продуктов питания).

В процессе исследования охарактеризовано содержание и основные черты международных компаний, а также определена их роль в процессе развития национальной экономики. Исследованы ключевые аспекты государственного регулирования деятельности международных компаний в развитых странах мира и предоставлены рекомендации относительно усиления роли государственного регулирования деятельности международных компаний на рынке продуктов питания Украины и установлены определённые угрозы для функционирования международных компаний в стране.

Разработана концепция усовершенствования государственного регулирования деятельности международных компаний в процессе развития национальной экономики на примере производства продуктов питания и определены приоритетные направления. Сформированы направления и инструменты влияния налогового регулирования на деятельность международных компаний, предложены основные принципы налогового регулирования деятельности международных компаний.

Ключевые слова: международные компании, государственное регулирование, инвестиции, инновационная деятельность, национальная экономика, рынок продуктов питания.

ANNOTATION

Alishov G.N. State regulation of activity of multinational companies in the development process of national economy (based on the example of food production). - Manuscript.

The thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.03 - Economics and Management of the National Economy. - National Academy of Management, Kyiv, 2019.

The thesis is devoted to the theoretical, methodological and practical issues of state regulatory policy and the activities of international companies in the process of development of the national economy (based on the example of food production).

The research describes the content and main features of international companies, as well as outlines their role in the process of development of the national economy. Key aspects of state regulation of multinationals in the developed markets are explored and the recommendations on strengthening the role of state regulation of multinational companies in the food market of Ukraine are provided. Also, certain risks threatening multinational companies' operations in the country are defined.

The concept of improvement of state regulation of multinational companies in the process of development of the national economy is developed and priority directions are set. Guidelines and tools of tax regulation impacting multinationals operations are formed. The key principles of tax regulation of multinational companies' activities are suggested for consideration.

Key words: multinational companies, state regulation, investments, innovation activity, national economy, food market.

Відповідальний за випуск
Заслужений діяч науки та техніки України
доктор економічних наук, професор
Єрмошенко Микола Миколайович